

Geschiedenis van “De (Witte) Troffel”

Het huis Zuideinde 200 te Westzaan

© Jan van der Male, Westzaan, zomer 2013

Inleiding

De historie van het pand Zuideinde 200, een Rijksmonument in het Zuideinde van Westzaan, begint in de 17^e eeuw. De vroege geschiedenis is onlosmakelijk verbonden met de molen die achter het huis in het land stond, de “Witte Troffel”.

In literatuur wordt het pand in de huidige gedaante gedateerd op het eerste kwart van de 19^e eeuw. Zeker niet ondenkbaar is dat er oudere delen in verwerkt zijn.

Op de navolgende pagina's de historie van eigenaars en bewoners.

Jan van der Male, Westzaan, zomer 2013, herzien winter 2016

Jan Adriaanszn Mats (ca. 1670-1726) en zijn voorvaders

De geschiedenis van het huis Zuideinde 200 te Westzaan is nauw verweven met een molen die daar achter heeft gestaan. Molen en huis zijn vermoedelijk gebouwd door de familie Mats. Adriaan Mats behoort in de 17^e eeuw tot de Friese Doopsgezinde Gemeenten in Westzaan. Al in 1667 wordt hij als lid van deze gemeente genoemd. Deze Adriaan is vermoedelijk een zoon van Jan Arienszn Volger, genoemd Mats en Stijntje Claasdr.. In dat geval moet Adriaan Mats zijn geboren in of voor 1624. Vader Jan Arienszn vestigt zich omstreeks 1633 in Westzaan en is daar tot zijn overlijden in 1651 weesmeester. Hij komt in de archieven herhaaldelijk voor als Jan Arienszn Volger en Jan Arienszn Mats. Waarom hij de naam Mats gebruikt, is niet bekend. Mogelijk een afkorting van het beroep metselaar? Deze naam hebben zijn afstammelingen in elk geval als achternaam aangenomen.

Vermoedelijk is dus Adriaan Janszn Mats zijn zoon. Deze heeft op zijn beurt weer drie kinderen: Jan, Gerrit en Trijntje, vermoedelijk alle drie geboren rond 1650. Gerrit Adriaans trouwt met Grietje Cornelisdr Veen. Dochter Trijntje huwt eerst met Cornelis Claaszn Kuijper met wie ze een zoon met de naam Jan krijgt) en daarna met Willem Dirkszn Visser (bij wie ze een zoon krijgt met de naam Adriaan Willemszn Visser, *“genaamt inde wandeling Adriaen Mats”*).

Vader Adriaan heeft sinds 1672 een derde aandeel in de molen “De Gooier” in Westzaan, aan de oostkant van het dorp naast de Korenbloemsloot, juist aan het begin van de J.J. Allanstraat. Vanaf 9 mei 1675 krijgt Adriaan Janszn Mats de hele molen in zijn bezit. Hij verhuurt hem aan zoon Gerrit. Deze staat bekend als een zware drankmisbruiker en wordt hiervoor later door vader Adriaan onder curatele gesteld. Molen “De Gooier” droeg de bijnaam “De Harlequin”. Het kan zijn dat de molen een naambord met daarop een man (balwerper?) was afgebeeld, maar het zou ook heel goed kunnen dat de naam verwees naar dronkaard Gerrit Adriaanszn Mats.

Adriaan Janszn. Mats is overleden op 12 augustus 1691. Zoon Gerrit is overleden in 1695. De molen “De Gooier” is door diens weduwe in 1700 verkocht.

Adriaan Mats, of zijn (vermoedelijk oudste) zoon Jan, de broer van dronkaard Gerrit, moet omstreeks 1700 nog een molen in *“het Zuident tot Westsanen”* hebben gebouwd. Deze wagenschotzag krijgt de naam “De Troffel”. Later wordt het een paltrokmolen. Deze zijn er in twee typen: de balkenzager en de wagenschotzager. De Troffel wordt in eerste instantie een wagenschotzager.

Voor de molen verrijst een woonhuis, dat vermoedelijk gelijktijdig met de molen omstreeks 1700 is gebouwd. Theoretisch kunnen molen en huis al voordien hebben bestaan sinds ergens in de 17^e eeuw, maar bewijs heb ik daar niet voor gevonden.

In elk geval woont Jan Adriaanszn Mats en diens vrouw in het huis voor molen “De Troffel”, het latere Zuideinde 200. In deze woning overlijdt op zeker moment de vrouw van molenaar Mats en vervolgens molenaar Jan Adriaanszn Mats zelf op 17 januari 1726.

Op de 21^e maart wordt zijn boedel beschreven, waarin wordt vastgelegd dat zijn neefje, Adriaan Willemmszn Visser (alias Adriaen Mats Willem Visserszn) *“van nu af aen in volkomen gebruik”* kreeg *“de helft in het huijs, erf en plantagien en alle desselfs op- en dependentien vandien, alwaarinne za[lig]er Jan Mats en zijn zelfs vrouw in zijn gestorven int Zuident tot Westzane, als ook de helft inde houtzagers molen, erf, houttuijnen, landerijen en gereedschappen genaamt de troffel, gelegen agter het voorz huijs, welke alle de landerijen zijn, die tot den boedel van Jan Mats behooren.”* Tot het overlijden van Jan Adriaanszn Mats’ zus Trijntje blijft het risico dat de molen en het huis verbranden, voor haar rekening. Neefje Adriaan Willemszn Visser/Mats neemt gelijktijdig al het gezaagde en ongezaagde hout over

Contract

119

3 maal gegroft

Op Vrijden den 21. maart
1717. xxiij. desentwintig

Compareerde Voord aijn
openbaer Ende by den
Dollandt geadmilleert
we. Franen, resideerende Ende voorde
getuigen naargenoemt

Erbare Stijte Adriaens mats
Laas Fiedouwe wijlen willem dircz vasser
woonende in het dorp ent tot we. Franen
oec geins Ditneerde Verfgenaam. Van Franen
broeder. Jan adriaensz mats. Ja. ten Conre.

De Ervame an Cornelisz Krupper. Douthooper.
woonende inden Googendijk, die oock wel Jaar
de. te. Comparantes zoon was. in een eerder
huwelyk gereelt aan Conr. Cornelis Claasz Krupper.
In oock voorde weder selft geins Ditneerde Verfgenaam

Verste

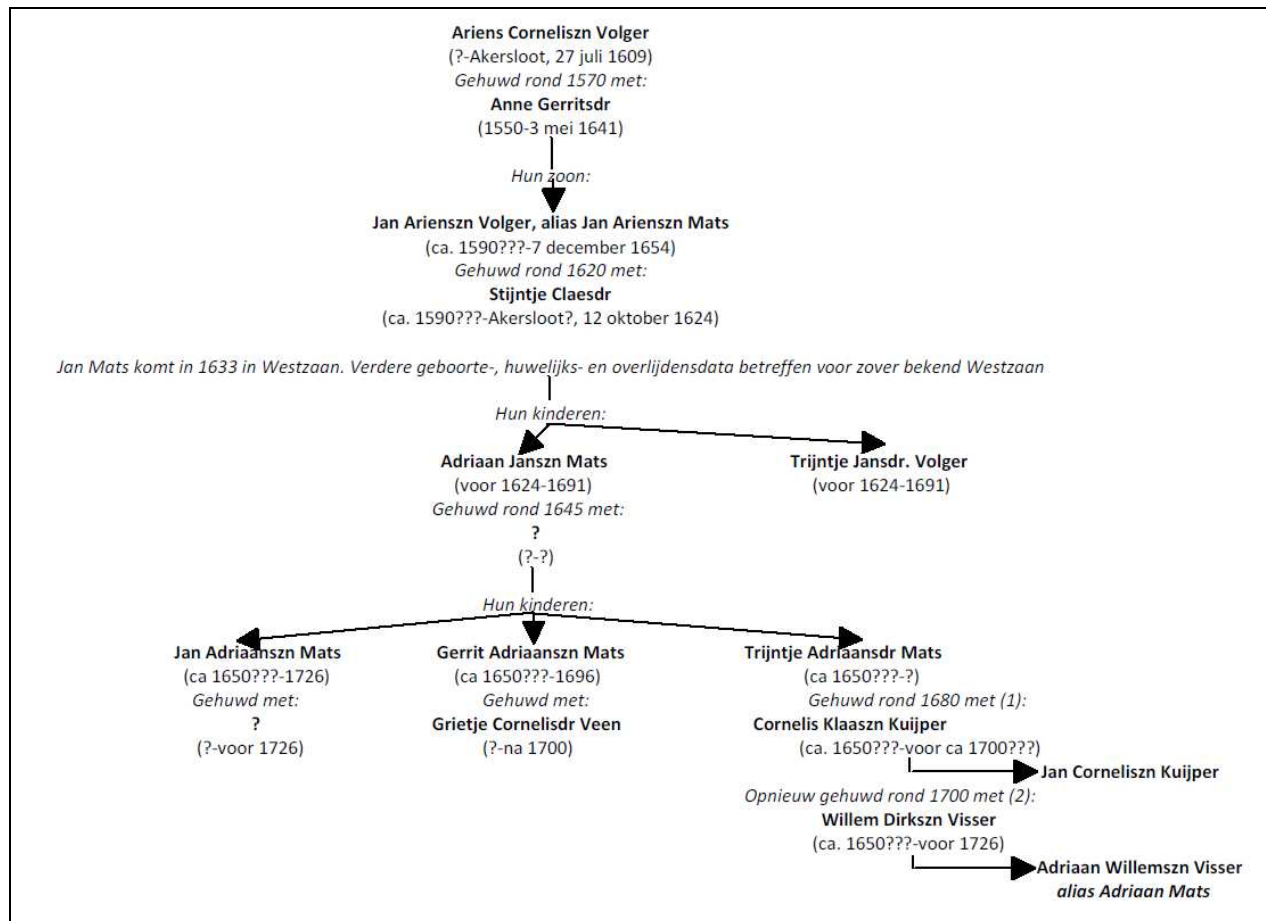
Van oora Jan mats Voorz. Eer tweeder Zijde —
Inde D'Overzame Adriaen Willemz Visser
anders. genaamt inde Wandeling Adriaen mats —
Mede Een Zoon wande Erste Comparante in desen
geteelt in een Later Sinvelijk aan Willem
Dirckz Visser. woonende mede in het Singdent
— tot wel Izenen — Eer darder Zijde —

Ende verklaarden sij Comparanten metten anderen
verdragen te wesen. Dat den vanden Comparant van
49
sijn moeder. Voornam^t sal hebben ten lasten de
Van saar en sij saar overlydens de helft in het huys-
Of en plantagien en alle deszelfs ap-en dependencien
Vandien alwaerijne laⁿ van mats en zijn laⁿ
vroude in zijn gestorven int jaerdent tot wesfranz
Noont als oock de self inde Poutzagers molen, Of,
Poutwijken Landreijen en gereetschappen
genaamt de troffel gelegen agter het woort Phins-
welke alle ^{zijn} de Landreijen die tot den boedde
van jan mats behooren
alles tegens deromme van 1200 ca gls.
als Coutant inden gemeenen boedel in te brengen
Aem zoo molen of huys quame te verbranden
der derven sal voor moeder's reechening wesen
Daar en boven self adriaen mats van moeder
op tapatie van oupartijdige den dies vers taande
aan En overgenomen alle het gezaagde en
ongesaagde hout by ^{van} mats nagelaten
mede voor de self dat adriaen mats mede aan
zijn moeder bekent debet te wesen 3000 / C / l
met de boeckszuloen daar onder gerekent
die men sus fineert goed te wesen En in kort dage
^{soete kinnen mit hand}
begrepen ~~dat de vader niet begrepen hadt~~
~~aan de vader van de vader van de vader~~
~~aan de vader van de vader van de vader~~
maan die bodde salt die niet int kort sijn worden
ingevordert die niet die blyft goede Compt
Ende den tweeden Comparant gemeen mede den
voor de self deselve sijn oock alle atgetee hat
welke daar onder begrepen sijn ofte niet

Oeden sal ordinaire, en Corra ordinaire, La Ten
 degen, sal ordinaire, en Corra ordinaire, La Ten
 moeten betalen van de gift vande voorsz. vande goederen
 soq adriaen mats sal daar en tegen moeten betalen
 juust tot 2^e ge vout sonder int jaar
 van wromelt sommen van 1200-, ten
 begaamende van nu af aan
 draelen mats sal met Jan Krijper in
 gorte als moeder vromt Compagnie, en hier elop voor de zelft negotieren
 in wagensoot, vromt, en vromt
 so met dese molen als met anderen daar toe by
 laar wederijts te vromen, ende aldaar te laten zagen
 ls Jan Cornelisz Krijper, vromt te overlijden, so sal
 adriaen mats, molen, stuijs, en Landeryen
 vromt voor de wederijts, mogen aannemen
 van deszelfs wed, of nazaten, die dan
 vromt gelijche sommen van 1200-
 dit Contract sal alleen, so lang, als
 geoneren als hi den anderen vromt
 en niet langer, want soo jemaant niet langer
 en luit, so sal dit stoltgens af wesen
 tot waerkominge en precise Prefatie van allet
 geene voorsz. faat, vromt zij Comparanten
 vromen ende goederen, alles als naas tegten
 dus gedaan, verleben en oprecht gepasseert
 ter verschijne van daer Jan Mats, vromt
 vromt, vromt, vromt, vromt, vromt, vromt
 als geloofwaardige getuigen, ter kennisse deses verzoogt

Familie alsiano
 Jan Krijper
 Adriaen Mats
 vromt vromt, vromt
 Cornelis van Groth

Verdeling van de boedel van Jan Adriaanszn Mats, waaronder de molen en het voorstaande huis "De Witte Troffel" te Westzaan op 21 maart 1726.

Voorouders van Jan Adriaanszn Mats (ca. 1650-1726).

dat zijn oom heeft nagelaten. De andere helft van de molen en het huis zal bij het overlijden Trijntje Adriaansdr Mats toebehoren aan haar oudste zoon Jan Cornelis Kuijper, dus aan Adriaans' halfbroer. De akte waarin dit minutieus is vastgelegd, wordt opgesteld in het huis van de overleden Jan Adriaanszn Mats zelf, dus Zuideinde 200.

Overigens zijn er gegevens dat er een tweede molen "De Witte Troffel" in Westzaan heeft gestaan. Vrijwel in diezelfde periode, op 4 februari 1726 wordt namelijk de windbrief afgegeven voor een snuifbaksmolen (later papiermolen) aan Ariaen Jansz Mats. Mogelijk is dit dezelfde Adriaan Willemszn. Visser/Mats die "De Witte Troffel" voor de helft overneemt. Deze tweede "De Witte Troffel" wordt ook wel "De Jonge Dolfijn" genoemd en wordt na het overlijden van Adriaan Mats in 1747, op 4 augustus van dat jaar als "Een Hegte agtkante snuijftoebacqmolen, genaamt De Jonge Dolphijn, in den jaren 1730 nieuw gebout, in 't Zuijdend, aan en beoosten de weg" verkocht voor f2300,- aan Willem Bruigom Tip. Overigens is later de grens tussen Zuideinde en J.J. Allanstraat meer naar het zuiden verschoven, deze tweede "De Witte Troffel" heeft achter J.J. Allanstraat 110 gestaan, aan de zuidkant van de Tarweakkersloot. Mogelijk houdt de naam "De Witte Troffel" van beide molens verband met de naam van de eigenaar(s) Mats. In 1779 wordt "De Witte Troffel" achter J.J. Allanstraat 110 door brand verwoest. De brandweer uit Westzaan krijgt assistentie van die uit Zaandijk maar die spuitgasten hebben zo'n haast om bij de plek des onheils te komen, dat onderweg twee personen worden overreden, "die echter weinig beschadigd waren". Jan Spat herbouwd de molen op een andere plaats, aan de westkant van de Gouw, iets ten noorden van de Mallegatsloot, achter J.J. Allanstraat 210.

Terug naar de eerste “De Witte Troffel” en het huis daarvoor. Korte tijd na de boedelscheiding uit 1726 wordt namelijk deze molen en heel waarschijnlijk gelijktijdig het huis eigendom van Aris Jasperszn Visser.

Aris Jasperszn Visser (?-1728)

Aris Jasperszn Visser is een zoon van Jasper Ariszn Visser en Marij Willemsdr. en trouwt met Antje Gerritsdr. Blauw. Samen krijgen zij vijf kinderen, te weten Dirk (voor 1719-na 1792), Gerrit (1719-1792), Maartje (1722-1744), Jasper (1723-1786) en Neeltje (ca. 1725-?). De familie is aangesloten bij de Fries Doopsgezinde Gemeente, die haar “Vermaning” heeft aan het Zuideinde.

Aris Visser en zijn gezin wonen níet zoals de familie Mats voor de molen “De Troffel” aan het Zuideinde, maar recht tegenover de plaats waar later het voetbalveld is gekomen. Op deze plaats is in 2012 een nieuw wijkje gebouwd. Vermoedelijk hebben Aris’ vader en moeder Jasper en Marij Visser er voordien ook al gewoond. Later gaat hun zoon Dirk met zijn vrouw hier wonen. Mogelijk woont in die tijd de meesterknecht van de molen “De Troffel” op Zuideinde 200.

Aris koopt verder de molen “De Gans”, een paltrokmolen uit 1661 op de plaats waar later de basisschool in de Vogelbuurt is gekomen. Door zijn huwelijk en daardoor ontstane connecties met de familie Blauw komt “De Gans” op naam van “Visser & Blauw”. Rond 1700 heeft Aris Visser daarnaast een houtzaagmolen aan het Zuideinde in Westzaan laat bouwen, “De Jonge Visser”. In totaal hebben er wel vier molens met de naam “Visser” aan het Zuideinde in Westzaan gestaan, allen in het bezit van leden van de uitgebreide familie, in die tijd tot de “upper ten” van de Banne Westzaan behorend.

In 1727 wordt Aris Viser zoals gezegd ook eigenaar van de paltrokmolen “De Witte Troffel” aan de Troffelsloot achter het pand Zuideinde 200, zeer waarschijnlijk inclusief het huis daarvoor.

De vierde molen waar Aris mee werkt is de al eerder genoemde “De Gooier”, later “De Jongeling” genoemd en als bijnaam de “Harlequijn”.

Aris Jasperszn Visser overlijdt op 27 juli 1728, zijn vrouw Antje Visser-Blauw op 2 augustus van datzelfde jaar. In het dagboek van bakker G.J. Kock uit Westzaan staat daarover: *“27 julij, dingsd, is overleden Aris Jaspersz Visser en ter aerde besteld den 31 dito, saterdagh, te West-Zaenen met een talrijke getuijge. 2 august[us], maend[ag], is overleden d' huijsvrouw van Aris Jaspersz Visser, Antje Gerrits Blauw en ter aerde besteld den 5 dito, donderdagh. De genadige God en Vader aller genaden, verlene haer beijde de eeuwige vreugde ende het volmaeckte aenschijn derH. Drievuldigheid, om Jesu wille, amen.”* Ze laten dan nog vijf minderjarige kinderen achter, waar Dirk Blauw Gerritsz. als voogd over wordt aangesteld. Vermoedelijk is dit een broer van Antje Blauw.

Op 28 juli 1731 wordt molen “De Troffel” opgenomen in een assurantiecontract door de voogden van de minderjarige kinderen.

In 1741 staat het huis genoteerd als: *“Een Huijs en Erf staande en geleege tot Westzanen in t Zuijden, aan en beoosten de wegsloot belent ten zuijden Cornelis Pondman en ten noorden Frederik Jacobs Bakkers wed.”* met daarachter *“Een Houtzagersmole gen[aamt] de Troffel met sijn Erf houttuijne en gereetschappen, Staande en geleege als voren, agter het huijs en erf voorz. binnen den gouw”*.

Laas Blaauw en Laas-
 Hendrickz groot als voogd
 over Jasper en neeltje Visser
 ontfangen en geriet, ter
 volvoering. Minderfelver twee
 vijfde parten, tegeenvolgt.

Derftelyk Een Huys en erf
 staande en gelegen tot Westzand
 int. Luyden, aan enbeofter
 dewegsloot Belent ter Luyden
 Groot Pondman, euten
 noorden Hendrik goeten

Item eendoutzagen molen
 genaamt de Troffel met
 Schuure, Roet tuyn, gereet
 Paepen, en erf staande en
 gelegen tot Westzand voor
 agten het voorn. Euyb en erf

Item nog Vijff Stukken
 Land te Landt groot 3266 Roeden
 gelegen agten het voorn. Euyb
 molen Rind der goet.
 endat wel troon: Huys, molen, en
 Landrijck voor eenfoum van

542.

590.

574.

676.

3266.

4600.

Verdeling van de boedel van Aris Jasperszn Visser op 23 oktober 1743, waarbij onder meer molen "De Witte Troffel" en het voorliggende huis en vijf stukken land daarbij beheerd worden door de voogd en toeziend voogd over de dan nog minderjarige kinderen Jasper en Neeltje Visser. Jasper zal een jaar later meerderjarig worden en deze onroerende goederen erven (ONA 5443, akte 165).

Jasper Ariszn. Visser (1723-1786)

Een van de zonen van Aris Visser en Antje Blauw heet Jasper. Hij wordt geboren op 13 november 1723. In tegenstelling tot zijn ouders is hij niet aangesloten bij de Westfries Doopsgezinde Vermaning maar is hij Hervormd.

Als zoon Jasper twintig jaar oud is, in 1743, krijgt hij uit de erfenis van zijn vader en moeder: *“Een Huijs en erf Staande en geleege tot Westzaenen int Zuijdend aan en beoosten de wegsloot belent ten Zuijden Auwel Pondman en enten noorden Hendrik Gorter”* de *“houtzagersmole genaamt de Troffel met schuure, houttuijne, gereetschappen en erf, Staande en geleege tot Westzaene voorz agter het voorz Huijs en erf”* en *“nog vijf Stukken Land te samen groot 3266 Roeden geleege agter het voorz Huijs enmole binnen den gouw”* toebedeeld.

Op 23 november 1749 trouwt de dan net 26-jarige Jasper met Antje Hooft (geboren op 15 februari 1727, gedoopt op 6 november 1781), dochter van Klaas Jansz. Hooft (1700-1776) en Guurtje Dirksdr. Schots (1700-1773).

Evenals zijn broer Dirk, volgt Jasper zijn vader op in de houthandel. Jasper bewoont vermoedelijk vanaf zijn huwelijk in 1749 het huis Zuideinde 200.

De voorgevel van het huidige pand heeft 18^e-eeuwse stijlkenmerken en het is dan ook niet onaanmerkelijk dat Jasper Visser het pand omstreeks zijn huwelijk heeft verbouwd.

Naast zijn beroep als houthandelaar is Jasper ook directeur van een Walvisrederij. Tussen 1749 en 1777 rust hij 29 schepen uit naar Groenland. Samen met zijn oudere broer Gerrit en zijn broer Dirk heeft Jasper belangen in de scheepswerven aan de Overtoom. Zo was daar de scheepswerf van Jan Visser (vermoedelijk een neef van hen) waar rond 1775 Dirk een zogenaamd tentjacht liet bouwen. Dit luxe jacht bestaat nog altijd en is opgenomen in de collectie van het Scheepvaartmuseum in Amsterdam.¹

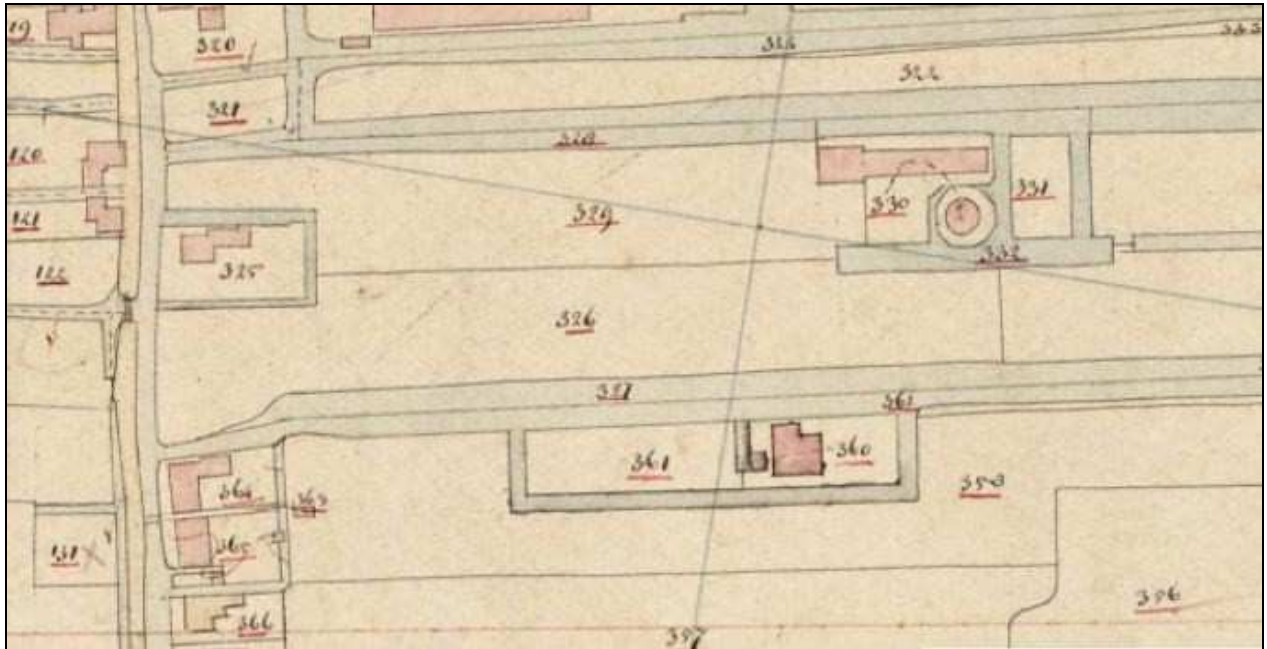
Jasper is overleden op 23 juli 1786 op 62-jarige leeftijd. Vijf dagen later is hij in de Grote Kerk van Westzaan begraven. Wanneer zijn vrouw Antje Hooft is overleden, weet ik niet. Dat moet al voordien zijn geweest. Een immense inventarislijst van maar liefst bijna 60 pagina's wordt opgemaakt en geeft een beeld van de toenmalige inrichting van het huis Zuideinde 200.

Jan Albertszn Buijs (1786-1810/1827)

Na het overlijden van Jasper Visser en zijn vrouw komt de molen “De Troffel”, die op zeker moment de toevoeging “De Witte Troffel” heeft gekregen, in handen van Jan Albertszn Buijs (1750-1806) uit Oostzaan en zijn vrouw Hilgond Schots (1752-1827). Zij zijn in 1785 getrouwd, Hilgond is weduwe van papiermaker Jan Jacobszn Kruijt. Buijs en zijn vrouw verhuizen in 1786 naar het Zuideinde 200. Bij de molen staan in die tijd ook houtloodsen en een werf. Vermoedelijk wordt kort hierna de wagenschotzager verbouwd tot een balkenschotzager. Ze zijn lid van de Waterlands Doopsgezinde Vermaning aan het Noordeinde (thans J.J. Allanstraat 463).

¹ Broer Gerrit is geboren in 1719 en overleden in 1792. Hij is niet net als zijn broers houthandelaar maar wordt olieslager, hij wordt eigenaar van de beide oliemolens de “Oude Ruijge Neel” en de “Jonge Ruijge Neel” aan de Ruijge Neelsloot vlak achter de huidige panden Zuideinde 256-258-260. Vader Aris Jasperszn. Visser bezit al in september 1722 aandelen in de “Oude Ruijge Neel”, aldus een transportakte waarin wordt geschreven over *“De olij moolen de ruyge neel met deszelfs Erf en gereedschappen staende ende geleege in 't Zuijd Ent van Westsaene...”* Gerrit woont op de plek van Zuideinde 156a, verder verhuurt hij huizen voor beide bovengenoemde oliemolens. Gerrit Visser is op ongeveer 24-jarige leeftijd in 1743 getrouwd met Barbertje Klaasdr. Kuijper (1719-1820). Op 5 december 1743 laten ze bij notaris Sijmon Jongewaert, notaris te Westzaan van 1725 tot 1755, een testament opmaken. Gerrit is overleden in 1792 en wordt evenals later zijn vrouw begraven in de Grote Kerk van Westzaan.

Broer Dirk is op onbekend moment geboren (voor 1719) en in 1740 getrouwd met Aagje Gerritsdr. Rogge. Zij woonden in een huis ten noordoosten van zijn molen “De Groene Jager” aan het Zuideinde en met de molen “Het Witte Schaap”. Zijn huis is in 1877 gesloopt en op deze plaats is tegenwoordig onder meer een tandartsenpraktijk op Zuideinde 73 gevestigd. In 1788 verhuisde Dirk Visser naar het huis waar zijn ouders en vermoedelijk ook zijn grootouders al eerder woonden, tegenover het huidige voetbalveld aan het Zuideinde, op de plek van nummer 117. Dat huis is in juli 1888 afgebroken. Dirk is op 51 november 1803 overleden.

Kadastraalkaart uit 1832 met daarop molen “De Witte Troffel” (kadastraal perceel D330) en het voorliggende huis (kadastraal perceel D325).

Wanneer Jan Buijs in 1806 overlijdt, verkoopt zijn vrouw Hilgond Schots enkele jaren later op 17 mei 1810, opnieuw weduwe, de “houtzaagmolen genaamd de Witte Troffel, getekend No. 545 met houtschuur, pakhuys No. 98 en erf 112 roed, gereedschappen en verdere aanhorigheden staande en gelegen te Westzaan, beoosten de weg aan de Gouw, benevens twee stukken land benoorden de molen, 695 roed”. Eigenaar wordt haar zoon uit haar eerste huwelijk: Jacob Krijt. Moeder Hilgond Schots blijft tot haar overlijden aan het Zuideinde 200 wonen. Vanaf nu gaan de geschiedenis van de molen en het voorstaande huis uit elkaar.

Na het overlijden van Hilgond Schots in 1827 verkopen haar erfgenamen op 27 november 1828 voor notaris Teunis Slagter “een huis met luchthuis no 97 met erf en tuin in het Zuidend over en beoosten de wegsloot belend ten zuiden en ten noorden Pieter de Jong.” Cornelis Dekker koopt het huis voor f1075,-. Hij moet als voorwaarde wel de eigenaren van de molen “De Witte Troffel” steeds een vrije overgang geven van de weg over de brug en over het bruggetje over het noorder slootje tussen het verkochte perceel en het land van Pieter de Jong.

Verdere lotgevallen van “De Witte Troffel”

De molen is door Hilgond Buijs-Schots verkocht aan haar zoon uit haar eerste huwelijk, Jacob Kruijt uit Westzaan voor f1.000,-. Kruijt laat in latere jaren ook de molens “De Kruidberg” en “De Tweeling” bouwen.

De molen “De Witte Troffel”, vanaf de invoering van het kadaster in 1832 op kadastrale sectie D330 gelegen, wordt in 1840 onderhands verkocht aan Jurrian Dirkszn Huizinga (1815-1891, een van de acht kinderen van de Doopsgezinde dominee Dirk Jacobszn. Huizinga (1772-1843) en Trijntje Jurjensdr Coolman (1774-1852) aan de Zuid en op al oudere leeftijd op 20 december 1852 getrouwd met Wilhelmina Lucia van Giffen (1829-1863) uit Groningen. Huizinga is sinds 1834 houtkoper. Er is een dagboeknotitie van zijn achtjarige neefje Samuel Huizinga². Deze bezoekt samen met zijn zusje in het voorjaar van 1853 elf dagen lang zijn “Tantje Mietje en Oome Juriaan” in Westzaan. Hij noteert na een paar dagen verblijf aldaar

² Zijn oudere broer Dirk (1840-1903) is later Nederlands hoogleraar in de fysiologie aan de Universiteit van Groningen geworden, diens zoon Johan (1872-1945) geldt als de grootste Nederlandse historicus van de 20^e eeuw.

op donderdag 26 mei: *“Ik heb met Oome naar de molen geweest, daar heb ik in het zaagsel gespeeld.”* En op maandag 30 mei: *“Ik heb gelezen in ‘De aardrijksbeschrijving van Noordholland’. Ik heb ook een hengel gemaakt en ik heb gevischt, maar ik konde niets vangen. Vandaag is Oome naar Amsterdam geweest, om vijf uur is hij teruggekomen. Hij heeft van de veiling medegebracht een stukje vermillon voor Dirk, een haakdoosje voor Grietje, maar voor mij niets. De doopsgezinde gemeente van de Hoorn is nu in de ring van Holland gekomen. Ik ben des avonds met Oome naar de molen geweest, hij heet de Witte Troffel.”*³

Huizinga probeerde allerlei nieuwe technische vindingen, maar ook dat lukte niet. De voorraden hoopten zich op en Huizinga besloot de zaken te liquideren en naar zijn geliefde Groningen te vertrekken.

Op 31 oktober 1868 komt “De Witte Troffel” in een openbare veiling terecht. Jan Janszn Dekker koopt de molen ten behoeve van Leunis Johanneszn Dekker.⁴

Leunis Dekker (Goes, 1841 – Hilversum, 1925) is een Zeeuwse timmermanszoon maar komt halverwege de 19e eeuw naar Noord-Holland. In 1870 trouwt hij in Westzaan met Trijntje Scheltes. Dekker is de zoon van timmerman en houtkoper Johannes Leunisz. Dekker (Kloetinge, 1810 – Goes, 1889) en Maatje Zandee (Goes, 1813 – Goes, 1863). Een broer van hem (Simon) trouwt in 1896 in Westzaan met Jacoba Wilhelmina Brat uit Oostzaan. Leunis’ opa en oma zijn timmerman Leunis Willemszn. Dekker (Biggekerke, 1770 – Kloetinge, 1854) (zoon van Willem Dekker en Leuntje van der Vorst) en Leijntje (of Leuntje) Simonsdr. Meijers (Serooskerke, 1774 – Kloetinge, 1854).⁵

Echter ook bij de Zeeuwse Leunis Dekker gaat het niet goed, hij heeft ook zaken in Hilversum maar ook daar loopt het niet zoals het gaan moet. In 1882 wordt “De Witte Troffel” stil gezet. In augustus 1884 is de sloop van “De Witte Troffel” door aannemer C. Hemel voltooid. Het erf, sinds die tijd weiland, wordt circa een jaar later verkocht aan Cornelis Schipper, veehouder en landman te Westzaan. Het perceel wordt gewijzigd en krijgt een ander kadastraal nummer.

Cornelis Gerbrandszn Dekker en zijn broer Jan Gerbrandszn Dekker (eigenaar van 1828-1845/1872)

Het huis Zuideinde 200 wordt in 1828 eigendom van Cornelis Gerbrandszn Dekker die dit koopt namens de firma Cornelis Dekker & Zoon. Medefirmant is zijn broer Jan Dekker Gerbrandszn. Cornelis Dekker (1798-1847) is getrouwd met Maartje Houttuijn (1802-1846) en zijn broer Jan Dekker (1801-1867) is getrouwd met Aagje de Jager (1802-1871). Zij zijn onder de naam Firma Cornelis Dekker & Zoon koopman, peller en olieslager. Cornelis is lid van de gemeenteraad van Westzaan en assessor. Zijn broer Jan is van 1844 tot 1866 ook gemeenteraadslid en van 1865 tot 1866 wethouder. Beiden zijn lid van de Waterlands Doopsgezinde Gemeente op het Noord.

Jan en Cornelis hebben het pand verhuurd en wonen zelf elders in het dorp (Cornelis op de plek van huidig Zuideinde 118, Jan op de plek van huidig appartementencomplex Zuideinde 117).

Blijkens het bevolkingsregister heeft allereerst een zoon van Jan Buijs en Hilgond Schots, zoon Albert, het pand gehuurd tot deze in 1825 Zuideinde 81 aankoopt.

³ <http://www.irenemaas.nl/pages/Huizinga/Samuel.htm>

⁴ Op de molendatabase wordt gesproken van Gerrit Jansz. Dekker als laatste eigenaar.

⁵ Leunis Dekker was geen bloedverwant van de Westzaner familie Dekker. Of een andere Goesse familie Dekker die naar Westzaan kwam, familie is, weet ik niet. Dit betreft Johannes Johanneszn Dekker (Goes, 1844), in 1872 in Westzaan getrouwd met Elisabeth Grootes, dochter van Dirk Grootes en Hendrikje Heijnis. Deze Johannes doopte zijn firma in Dekker&Grootes en werkte met molen “De Blauwe Kuiper”, vertrok rond 1890 naar Zaandam en begon later een houthandel in Delft.

Verder staat de naam van dominee Christiaan Sepp genoemd. Hij is in november 1843 als dominee van de Fries Doopsgezinde gemeente aangesteld maar kan nog niet de pastorie (Zuideinde 184) betrekken omdat de weduwe van dominee Dirk Huizinga daar nog woont. Sepp zal tot 1848 dominee in Westzaan zijn en omdat Huizinga's vrouw pas in 1852 overlijdt, heeft Sepp vermoedelijk al die tijd op Zuideinde 200 gewoond.

Helaas is niet bekend aan wie in de periode 1850-1860 het huis wordt verhuurd, omdat het huisnummer 97, rond 1860 hernoemd in 81, in het bevolkingsregister ontbreekt

Sommige literatuur spreekt ervan dat het huidige pand dateert uit het eerste kwart van de 19^e eeuw.⁶ In dat geval zou het kunnen zijn dat de broers Dekker het (opnieuw) hebben opgebouwd. Voor deze stelling pleit het feit dat het huis met de nok loodrecht op de weg is gericht en een doorlopende gang langs de (noordelijke) zijgevel heeft. De Jong en Schipper schrijven dat dergelijke woningen in de Zaanstreek nauwelijks in de 18^e eeuw werden gebouwd (in de grote steden toen overigens al wel). Het huis aan het Zuideinde heeft een deur met een ovaal kussenpaneel, een 19^e-eeuws model.⁷

Het kadastraal perceelnummer is vanaf 1832 D325.

Jan en Cornelis hebben op zeker moment voor 1832 ook aan de J.J. Allanstraat een pand verkocht dat zij verhuren. Het zou later J.J. Allanstraat 315-317 worden en is in 2015 in Zaandijk gereconstrueerd.

Kort voor Cornelis' overlijden, in 1845, verkoopt hij zijn deel van deze beide huizen aan broer Jan. Aan de zuid- en noordkant van het huis aan het Zuideinde staan dan geen andere woningen, maar liggen landerijen, eigendom van Cornelis Schipper.

Simon Janszn Dekker (eigenaar en bewoner van 1872-1880)

Nadat Jan en Aagje in respectievelijk 1867 en 1871 zijn overleden, verkopen hun zeven kinderen het huis Zuideinde 200 op 21 februari 1872 aan jongste zoon Simon (1838-1884). Deze Simon heeft samen met zijn oudere broer Evert een handel in olie onder de naam Dekker & Co. Daarnaast is hij samen met Evert en broer Jan bestuursleden van de "Maatschappij tot opbouw, aankoop en herstel van woonhuizen en erven", een op 11 mei 1841 opgerichte maatschappij "*onder den zinspreuk ter bevordering van burgerlijke welvaart*". Deze maatschappij heeft diverse Westzaanse huizen in eigendom en verhuurt deze.⁸ Simon is verder President-Diaken van de Friesche Doopsgezinde Gemeente van Westzaan.

Simon woont met zijn gezin volgens het bevolkingsregister op dit adres, in die tijd gemeentenummer 81. Hij vertrekt in mei 1879 met zijn gezin naar Amsterdam. Een klein jaar later, op 4 maart 1880 verkoopt hij voor notaris D. Donker voor f3.000,- het huis Zuideinde 200 aan Jan van Gelder.

Simon Dekker treedt in 1883 uit de firma van zijn broer. Na zijn overlijden gaat zijn vrouw met de kinderen weer in Zaandijk wonen.

Jan van Gelder (eigenaar van 1880-1884)

Op 4 maart 1880 wordt voor f3.000,- Jan van Gelder eigenaar van het pand Zuideinde 200. Van Gelder heeft het pand 4 jaar in eigendom gehad.

⁶ Tip, Willem. Een (geschiedenis)wandeling door Westzaan. In: De Wessaner, mei 2014.

⁷ Jong, S. de en Schipper, J. (1987). Gebouwd in de Zaanstreek, pagina 117.

⁸ Onder meer de huizen nummer 35, 76, 163, 170, 179, 220, 229 (tegenwoordig J.J. Allanstraat 322), 306 en 320.

*Het Zuideinde te Westzaan ter hoogte van nummer 200 (rechts tussen de bomen vaag zichtbaar), omstreeks 1910.
© Gemeentearchief Zaanstad.*

Zuideinde 200 rond 1920. Het oorspronkelijke fronton op de gevel is hier niet meer aanwezig. © Gemeentearchief Zaanstad

*Zuideinde 200 tussen 1930 en 1950, geschilderd door de Westzaanse schilder Willem Janssen (1892-1969).
Hier is het fronton wel weer aanwezig.*

Zuideinde 200 in 1958, kort voor het dempen van de wegsloot. © Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed.

Zuideinde 200 in 1958, tijdens het dempen van de wegsloot. © Gemeentearchief Zaanstad

Frederik Broekhuijzen (eigenaar en bewoner van 1884-1888)

Op 24 en 31 maart 1884 vindt een veiling plaats, waarbij Jan van Gelder het pand voor f1.602,- verkoopt aan Frederik Broekhuijzen. Deze is van beroep kantoorbediende in Nieuwer-Amstel. Ook over hem is weinig bekend. Mogelijk gaat het om Frederik Broekhuijzen, die in of voor 1870 is getrouwd met Petronella Constantia Adriana Hemeling. Ze woonden aan de Overtoom in Nieuwer-Amstel (nu Amstelveen, sinds een annexatie in 1896 werd dat een deel van de gemeente Amsterdam) maar verhuisden blijkbaar naar Westzaan want blijkens het bevolkingsregister van Westzaan weten we uit de in september 1886 aangelegde huislijst dat op het toenmalige gemeentenummer 81 op dat moment Broekhuijzen woont.

Woutherus Becker (eigenaar en bewoner van 1888-1896)

De volgende eigenaar is Woutherus Becker, ook een Amsterdammer, die voor f2000,- op 7 mei 1888 eigenaar wordt. Het pand krijgt in die tijd Wijknummer B35. Het aankoopbedrag is f2000,-. Bekker blijft acht jaar eigenaar, hij is getrouwd met Maria Kuijper. Zij zijn al op oudere leeftijd en wonen hier tot hun overlijden rond 1896. Op 10 juni van dat jaar verkoopt Woutherus Kuijper, mogelijk een broer van Maria Kuijper, het perceel, dat behoorde tot de gemeenschap van goederen van Woutherus en Maria.

Simon Hillebrand (eigenaar en bewoner van 1896-1897)

Vervolgens wordt een vierde Amsterdam (als we Nieuwer-Amstel/Amstelveen daar even bij meerekenen) eigenaar en wel Simon Hillebrand. Hij koopt op 10 juni 1896 Zuideinde B35 voor f1800,-. Kennelijk is het pand dus iets in waarde gedaald.

Deze Simon Hillebrand is eigenaar van de meubelfabriek Practizijn in Amsterdam.

Hillebrand is niet lang eigenaar, na amper een jaar verkoopt hij met een flinke winst op 15 mei 1897 aan Roelof Koopmans het huis voor f2500,-.

Roelof Koopman (eigenaar en bewoner van 1897-ca. 1900)

Roelof Koopman is een Amsterdamse makelaar, die nu het pand in eigendom krijgt. Ook hij moet het pand hebben verhuurd en wel volgens het woningregister van 1899 aan meerdere personen: Dirk Hoorn en Jacob Verwer⁹, aan Matthijs Hartog en Pieter Hop en als laatste aan A.J. Mulder. Of Hoorn en Verwer, Hartog en Hop tegelijk het pand bewoonden en als laatste Mulder, is niet helemaal duidelijk. Een feit is dat het pand maar als één huisnummer wordt genoemd, in de regel werd wanneer een huis in meerdere woningen was verdeeld, een lettertoevoeging aan het wijk- en huisnummer gegeven. Vermoedelijk zijn Hoorn, Verwer, Hartog, Hop en Mulder vijf achtereenvolgende huurders rond 1900.

Roelof Koopman blijft in elk geval slechts ongeveer drie jaar eigenaar, in 1900 of 1901 verkoopt hij het perceel aan het Zuideinde aan Auke Vlietstra.

Auke Vlietstra (eigenaar en bewoner van ca. 1900-1906)

Vlietstra is industrieel steenhouwer in Amsterdam. Hij is ongeveer zes jaar lang eigenaar van Zuideinde 200, maar heeft gelijktijdig ook diverse andere huizen aan onder meer het Zuideinde en de IJdijk in bezit. Op 18 december 1906 verkoopt hij voor f2500,- het

⁹ Vermoedelijk Jacob Klaas Verwer (1870 – 18 december 1928) en zijn vrouw Grietje Klaas de Dood (1876 - ?)

Zuideinde 200 in 1974. © Gemeentearchief Zaanstad

Zuideinde 200 rond 1980. © Gemeentearchief Zaanstad.

Zuideinde 200 anno 2013.© Jan van der Male

Westzaanse pand aan Pieter Rot. Eindelijk, na ruim twintig jaar is weer een Westzaner eigenaar van het huis.

Pieter Czn Rot (1906-1917)

Pieter Rot was in 1886 in Westzaan een handel in kachelhout en andere brandstoffen begonnen. Hij stapte later over op de verkoop van timmerhout. Met een startkapitaal van f10,- wist hij een groot bedrijf te beginnen: de houthandel Rote.

Hoewel het huis nu eigendom van een Westzaner is, woont deze elders. Volgens het Bevolkingsregister uit 1899 zijn de bewoners (dus huurders) Jan Cornelis Volters, Arie Gijsbert Herman Schippers, Arie Schipper en Laurens Bergwerff.

Op 1 mei 1917 verkocht Rot voor f4000,- het huis aan Gerrit van Dillewijn.

Een jaar later nam Rot de Stoomzagerij “De Huismusch” aan het Zuideinde over, welke naam hij veranderde in “De Adelaar”. Hij ging nu in de villa uit 1729 op het terrein wonen, (Overtoom 56, in de jaren '70 verplaatst naar de hoek Provincialeweg/Guisweg).

Hij heeft diverse percelen in het Zuideinde van het dorp in bezit, waaronder sinds de jaren '20 ook de tegenover gelegen villa Sonnewende ten behoeve van zijn zonen.

In 1938 kwam er een schaverij en lijstenmakerij op de werf en in 1945 werd om commerciële redenen de naam van Rot's bedrijf veranderd in firma Rote. Later is de firma Pont-Meyer hier uit ontstaan. Rond 2003 zijn de houtloodsen van oprichter Pieter Rot afgebroken. Pieter Rot overleed in 1930.

Gerrit van Dillewijn (1917-1917)

Gerrit van Dillewijn, van beroep koopman en fabrikant, is maar heel kort eigenaar geweest, op 24 oktober van hetzelfde jaar 1917 verkoopt hij voor f4000,- het pand aan Dirk Bindt en Klazina Zwikker.¹⁰ Van Dillewijn was mede-eigenaar van de Blauwselfabriek Nanninga, Van Dillewijn & Co aan het einde van de Guisweg tegenover de Middel in Westzaan. Daarnaast was Van Dillewijn van 1904 tot 1915 organist van de Grote Kerk, vanaf 1917 enkele jaren organist van de Noordervermaning en de eerste dirigent van de Zangvereniging Concordia, opgericht in 1901 en van Muziekvereniging Crescendo.

Dirk Bindt en Klazina Zwikker

Dirk Bindt's vrouw Klazina Zwikker was opgegroeid op de boerderij Overtoom 46-50, haar vader Pieter Zwikker overleed al toen ze jong was, haar broer Jacob (Jaap) zette die boerderij voort en later familie Koomen. Volgens het bevolkingsregister was bij hen inwonend Maragretha Schröder, waarschijnlijk een dienstmeisje. Ook Klazina's moeder kwam haar laatste levensjaren bij hen inwonen.

Nadat Dirk Bindt is overleden, verkoopt zijn weduwe op 8 januari 1929 Zuideinde 200, enkele jaren voordien omgenummerd tot Wijk B34, aan C. Poel.

¹⁰ Welke Dirk Bindt en Klazina Zwikker dit zijn geweest, is niet helder. Gegevens zijn wel bekend van Dirk Bindt, geboren in 1857 in Oostzaan en op 21 december 1883 daar getrouwd met Klazina Zwikker uit Westzaan, maar laatstgenoemde is rond 12 juni 1889 overleden.

Cornelis Poel (1929-1978)

Cornelis Poel en Petronella Van Dillewijn (geboren in 1902) kopen op 8 januari 1929 Zuideinde 200 voor f6000,-. Cornelis is directeur van de Ford-garage in Zaamdams.¹¹ In hoeverre Petronella familie is van Gerrit van Dillewijn, in 1917 korte tijd eigenaar, weet ik niet.

Volgens het bevolkingsregister van 1930 woont hier overigens naast Cornelis Poel ook nog Antoon Mooijs. Deze zal vermoedelijk een deel van de woning hebben gehuurd van Cornelis Poel.

Vanaf 1939 krijgt het pand het huidige huisnummer Zuideinde 200. Iets daarvoor, in 1938, bouwt Cornelis Poel een schuurtje achter het huis. In 1950 laat hij dat vergroten door timmerman J. Schoen uit Westzaan. In diezelfde tijd wordt de wegsloot voor het huis gedempt.

In diezelfde tijd verkoopt Poel een stukje van het perceel, waarmee het van 15.50 are wordt verkleind tot 14.50 are. Het perceelnummer wijzigt nu van D325 in D2062.

Vermoedelijk reconstrueert Poel (al voor 1958) weer de kuif op de top van de voorgevel, al omstreeks 1900 verdwenen. Ook komt er in deze tijd een dakkapel en een erker aan de zuidkant van de woning

Op 14 mei 1968 is het pand rijksmonument geworden.

Cornelis' vrouw overlijdt op 8 december 1990 op 88-jarige leeftijd. Wanneer Cornelis zelf is overleden, heb ik niet kunnen achterhalen.

1978-1999

De bewoners van 1978 tot 1999 zijn me niet bekend.

1999-heden

In 1999 koopt Bernd Byrszel uit Westzaan het huis Zuideinde 200. De grootscheepse verbouwingen die de familie Poel heeft uitgevoerd, worden in de navolgende veertien jaar allemaal ongedaan en het gehele huis is gereconstrueerd naar de vermoedelijke situatie omstreeks 1749.

¹¹ Marianne Kattee-Lassooij en Jan Visser, Facebook Westzaanse Digitale Beeldbank, 17 november 2013, 19:41u en 18 november 2013, 13:59u. Geraadpleegd op 18 november 2013 van <https://www.facebook.com/westzaansedigitalebeeldbank?fref=ts>.

Bijlage 1: huisnummers

18^e eeuw (in elk geval 1777)-1806
1806-1860
1860-1888
1888-ca. 1920
Ca. 1920-1939
1939-heden

77 (verpondingsnummer¹²)
97 (huis) 98 (pakhuis) 545 (molen)
81 (gemeentenummer)
B35 (wijknummering)
B34 (wijknummering)
Zuideinde 200

¹² Ook verpondingsnummer 52 in de periode 1777-1789 staat op Vissers' naam, maar gezien de burens Valk en Buijs, namen die ook in koopakten terugkomen, lijkt me verpondingsnummer 77 voor "De Witte Troffel" en het huis ervoor, het meest waarschijnlijk.

Bijlage 2: bronnen

Collectie Nico Heermans (o.a. geput uit gegevens van C. Poel): Topografische en genealogische gegevens over het zuidelijk deel van het dorp, deel II, blz 73v-75.

Oud Notarieel Archief Westzaan

Molendatabase

Gegevens Arnold Sol

Bouwarchief Gemeentearchief Zaanstad vanaf 1901

Bevolkingsregister Westzaan

Bijlage 3: dagboek-fragment van de achtjarige Samuel Huizinga (1844-1899) te Den Burg (Texel)

Donderdag 19 Mei 1853. Vader heeft vandaag belooft dat ik en Grietje Dingsdag naar Westzaan gaan. Tante Mietje en Oome Juriaan zijn vandaag weder naar Westzaan gegaan. Tante Geke en Vader hebben ze tot het Oudeschild aan toe verzeld. Ik heb gister een kaartje geteekend van Zuid Afrika, ook een kaartje van oostelijk, één kaartje van het westelijk Afrika, ook nog een van het departement de Oosterlems. Het is vandaag en gisteren mooi weer geweest.

Vrydag 20 mei 1853. Ik heb vandaag een kaartje van Kaap de Goede Hoop geteekend. Ik zal de kaartjes die ik in mijn kaarteschrift heb aan Tante Mietje geven, als ik daar kom. Ik ben gister misselijk geweest van 9 uur tot vier uur, daar om ben ik toen de heele dag niet school geweest. Ik heb gisteren op bed gelegen, daar heb ik gelezen uit 'Nieuwe bloemen van Nederlandsche dichtkunst' en uit 'De oefeningen tot het kunstmatige leven'. Ik ben nu op 3 versies en 1 cacographie ons boek uit. Het namiddag vertaalboek heb ik al uit.

Dingsdag 25 Mei 1853. Ik, Grietje, Dirk en Vader stonden des morgens om 5 uur op. Om 6 ure gingen wij naar het Oude Schild, om 7 uur stapten Ik Grietje en Vader in het beurtschip van Koning "de Vriendschap". Er waren nog 4 andere passagiers. Toen wij om 10 ure voorbij Wieringen voeren moesten wij gedurig laveren en Ik en Grietje werden zeeziek. Daarom gingen Ik en Grietje in de kooi. Ik sliep een weinig en was toen ik wakker werd weder beter. Wij gingen naar boven en waren beneden Hoorn, vervolgens kregen wij Marken in het gezigt. Op dit eiland is geen enkele boom. Op het begin van het eiland stond de eenigste kerk van het geheele eiland, met een zeer dikke toren. Er staan een 190 buurten, op heuveltjes gebouwd op dat de huizen niet onder zouden lopen. Er is geen grassprietje op het geheele eiland. Van de buurten is de Kerkebuurt de voornaamste. Het zijn meestal vischers. Wij hadden van Hoorn af aan een goede wind. Vervolgens aten wij ons middagmaal met smaak. Wij kregen ook de dorpen Schellingwoude, Durgerdam en Nieuwendam in het gezigt, ook de stad Amsterdam. In deze stad kwamen wij om half zeven met gunstige wind aan, dus hebben de reis in 11 1/2 uur volbragt. Wij gingen ook aan wal en wandelden langs de prachtige paleizen van de Kalverstraat en de Nieuwe Dijk tot aan 10 uur toe, toen gingen wij naar de kooyen [ze sliepen in het beurtschip].

Woensdag 25 Mei 1853. Toen wij gekleed waaren gingen wij spoedig weder wandelen, nadat wij het ontbijt gedaan hadden en onze schoenen gepoetst waren. Wij wandelden eenigen tijd door de straten van de stad heen en bekeken toen de Plantagie. Toen wij er in kwamen zagen wij vijf soorten van pauwies vogels, een weinig grooter als een duif van zwarte kleur. Vervolgens bekeken wij de lamas zij waren van grijzige en zwarte kleur. Wij zagen ook struisvogels en kasuarissen van zwartachtige kleur, vervolgens kwamen wij an een gebouw vol met hokken van rijstvogels, papegaayen, ijsvogels enz. Wij zagen ook een witte kraai, ook zagen wij 2 tijgerkatten, 2 kleine paardjes van Java niet hooger als ik. In een ander gebouw was er 1 boa constrictor, 1 tifonslang, 1 pitongslang, meestal zwartachtige gestippelde kleur. De tifon vooral was zeer dik. Vervolgens bezagen wij twee zeekoeyen van grijzige kleur, zij lusten graag schol. Nadat wij nog eenige elanden van grijzige kleur gezien hadden, bezagen wij een gebouw met apen. Er was ook een baviaan, maar geen Orang Outang. De oppasser gaf ze brood en het was aardig om te zien hoe zij het brood opaten, en dan eens in een oogenblik in een boom sprongen. Zij werden ook buiten op een groot plein met ijzerdraad omgeven gelaten, en nu werd dezelfde kunst vertoond. Zij lusten ook gras. Vervolgens bezagen wij een gevlekte hyena, een miereneter en een das, de twee laatsen van zwarte kleur. Wij zagen ook een beer der Alphen van zwarte kleur en een ijsbeer.

Wij zagen ook verscheidene vruchtboomen en bloemen, waaronder een oranjeappelboom en verscheidene kakatussen. Ook gingen wij 2 leeuwen en 1 leeuwin bezien, zij waren er 3 dagen geleden aangekomen, van Kaap de Goede Hoop de grootste, die van Barbarye de kleinste. Ook zagen wij een zwarte panther, 1 luipaard en een tijger. Al de wilde beesten waren in een gebouw. Nog zagen en hoorden wij papegaayen en blaauwe spreeuwen die riepen “dag Karel, waar is Naatje, dag vrouw, Piet, wie klopt daar” enz. Nog bezagen wij een groot gebouw waar verscheidene versteeningen lagen. Ook twee groote olyphanten een van 9 maanden en een van 20 jaren. Ook zagen wij verscheidenen parelen, een parelschelp en verscheidene prachtige en lelijke schelpen. Nog zagen wij een geraamte van een blanke en een geraamte van een neger, bij de neger was de ruggegraat zwart en bij de blanke wit. En eindelijk zagen wij verscheidene opgezette apen, elanden, vogels en andre dieren. Wij hebben geen zebraas en quaggas maar wel witte plikaanen en ganzen gezien. Nadat wij een broodje gegeten en een glas melk en water gedronken hadden gingen wij in de Westzaanderjagt en kwamen met een half uur bij mijn geliefde tante en oome te Westzaan. Vervolgens gingen wij op bed. Het is vandaag zeer heet geweest maar gisteren waaide het nogal zoo dat wij vandaag zweette. Tante heeft al een logeerkamertje voor ons klaargemaakt. Donderdag 26 mei 1853. [Westzaan] Ik heb vandaag met vader en Grietje door het Krabbelbuurtje naar de Noord gewandeld. Vader ging even bij Dominé Hartog en Meheer de Jong in. Bij Meheer de Jong heb ik twee glazen wijn en water gedronken, maar zij waren beiden niet te huis. Ik heb gelezen in ‘de Album der natuur’ en in ‘Oud Nederland uit de grootste nood gered’ door Blaupot ten Cate. Ik heb met Oome naar de molen geweest, daar heb ik in het zaagsel gespeeld. Ik Vader Grietje en Tante hebben vandaag een klein reisje met Oomes schuitje door een sloot gemaakt. Ik heb vandaag verscheidene griftekokers gemaakt. Ik heb nu met Oomes Teleskop gezien, ik kon op de toren van Zaandam zien hoe laat of het daar was.

Vrijdag 27 mei 1853. Ik heb vandaag en gister een brief aan Tante, broertjes en zusjes geschreven, want al de kinderen tot zelfs de kleine Menno en Sientje toe hebben een brief aan ons geschreven. Tante Mietje Vader en Grietje schrijven er ook eene. Ik ben vandaag met Vader Tante en Griet naar Zaandam geweest. Sybert roeide ons er naar toe. Toen wij er kwamen gingen wij bij de weduwe Valk, wij lieten daar Griet en Tante. Vervolgens gingen wij bij Domine Sepp. Ik speelde met Jan Sepp, een jongentje van drie jaren. Toen zijn wij weder naar weduwe Valk teruggegaan en hebben daar koffij gedronken. Toen zijn wij allen weder naar huis gegaan, maar het heeft onderweg een weinig gedonderd. Ik heb Sybert een kwartje gegeven.

Zaterdag 28 Mei 1853. Wij zijn vandaag op reis naar Knollendam gegaan, wij gingen eerst met Oomes schuitje naar Zaandam. Grietje ging ook mede. Om 8 1/2 uur stapten wij in de stoomboot de Zaanstroom, wij stapten er te Wormerveer uit en stapten door Wormer naar Domine Vissering te Jisp. Ik speelde eenige tijd met Pieter Vissering in de tuin, daarna gingen wij in het tuinhuis thee drinken. Daar las ik de reis van Haafner ‘Te voet door Ceylon’, ik las ook in ‘Het bijbelsch magazijn voor alle standen’. Vervolgens gingen wij eten, toen bekeken de nieuw doopsgezinde kerk van Jisp en toen gingen wij naar Knollendam. Toen wij daar kwamen logeerden wij bij Domine G.J. Boetje, hij had 7 kinderen namelijk Sjoeke Herman Willem Jochem Betje Jan en een kind die op de kostschool was, ook was er nog een logeergast Hendrik genaamd. Ik heb nog eenigen tijd met de tweede vierde en laatste gespeeld en toen ging ik naar bed. Sjoeke was 19 Herman 6 Willem 4 Jochem 12 Betje 9 Jan 2 en Hendrik 11 jaren.

Zondag 29 Mei 1853. Ik, Grietje en Vader gingen nu te Kromniedijk ter kerk, toen wij uit de kerk kwamen gingen wij bij Jan Krijgsman eten, wij gingen ook eventjes met het bootje

varen. Wij gingen ook naar Botvanger, daar dronk ik eenige glaasjes wei en vervolgens gingen wij met de wagen van Botvanger weder naar Westzaan.

Maandag 30 Mei 1853. Ik heb gelezen in 'De aardrijksbeschrijving van Noordholland'. Ik heb ook een hengel gemaakt en ik heb gevischt, maar ik konde niets vangen. Vandaag is Oome naar Amsterdam geweest, om vijf uur is hij teruggekomen. Hij heeft van de veiling medegebragt een stukje vermillon voor Dirk, een haakdoosje voor Grietje, maar voor mij niets. De doopsgezinde gemeente van de Hoorn is nù in de ring van Holland gekomen. Ik ben des avonds met Oome naar de molen geweest, hij heet de Witte Troffel.

Dingsdag 31 Mei. Vandaag zijn er 3 kinderen van Meheer G. de Jong bij ons geweest, namelijk Jacobus dien 10, Trijntje die 12, en Antje die 6 jaren oud was. Toen wij er kwamen hebben wij 3 spelletjes gekiend, enige dominod. Toen wij weder naar buiten gingen had Oome Juriaan ondertuschen een schommel gemaakt en daarop gingen wij schommelen. Jacobus ging ook op een houten paard op wielen. Wij gingen ook in een kamertje theedrinken. Hierna zijn wij vertrokken. Zij zeiden dat ik en Grietje Donderdag eens bij hun komen moesten. Jufvrouw Balsing, den Kantonregter Meerens van Zaandam, zijn vrouw en 3 kinderen zijn vandaag bij ons geweest.

Woensdag 1 Junij 1853. Ik heb vandaag bij Tante Trijntje thee gedronken en zij heeft bij ons gegeten. Vandaag zijn Tante Trijntje, Tante Neeltje, Vader en Oome Juriaan naar G. de Jong geweest om thee te drinken, zij zijn om 5 uur heengegaan. Grietje haakt nù aan nerzetjes voor DominéVissering. Ik heb vadaag gelezen in 'De aardrijkskundige beschrijving van Noordholland'. Wij zullen Vrijdag weder naar Texel over land vertrekken, net op Vaders verjaardag. Op de 26ste Mei hebben wij een kaartje van Amsterdam van Sicilie en van Griekenland gekocht, ook een kam voor Tante en een haarkam, ook hebben wij daar koeken voor Tante Mietje gekocht

Donderdag 2 Juny 1853. Ik ben vandaag naar Meheer de Jong geweest. Ik heb daar eerst thee gedronken, toen zijn wij met de hittewagen naar een papiermolen gereden, de Schoolmeester genaamd. Toen hebben wij te Zaandijk theegedronken en zijn toen met de wagen teruggegaan en [hebben] gegeten. Toen heb ik met knikkers geschoten en gebillard en daarna zijn wij met de wagen en het bootje naar de papiermolen de Kaarsemaker gereden en gevaren. [Deze molen] perst den lappen. De messchen de lappen kappen met groote beitels, dan word deze papierstof in gefiltreerd water gedaan, dan word dit water er afgeschept en in de molen tot het papier veranderd. Toen wij dit gezien hadden zijn wij met een bootje met een zeil er op teruggegaan en hebben nog wat gespeeld van krijgertje en toen heeft vader mij teruggehaald.

Vrijdag 3 Junij 1853. [Texel] Vandaag is vader jarig. Ook zijn wij naar Texel teruggegaan. Wij zijn hier [in Westzaan] 11 dagen geweest. Om half acht gingen wij met het bootje naar Zaandam en om half negen zaten wij in de Zaanstroom. Spoedig kregen wij de dorpen Wormer Jisp Wormerveer Zaandijk Oost Graafdijs Knollendam Marken enz. in het gezigt. Wij kwamen om 11 ure te Alkmaar. Toen voeren wij met de ijzere boot naar de Helder, daar kwamen wij om 4 uur aan, maar eerst nog kregen wij het dorp Koedijk in het gezigt. Om zes uur gingen wij op de stoomboot. Wij kwamen om 7 uur aan het Oudeschild en om 8 uur aan de Burg.